

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

TRST - 25. septembra 1981
Leto XXXIII. - Štev. 17
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 lir

Kako pojmuje demokratična pravila gospod Cecovini

Režim «druge republike» v Trstu?

Vodo na mlin listarske oholosti vodi tudi neodločnost vladnih strank in državnih oblasti

Že res, da se v Italiji vsak drugi dan govori o spremembah ustavnega sistema, vendar pa to ni razlog, da bi ga spremenjenega začeli že uvajati v Trstu samo zato, ker se to spleča Listi za Trst ali demokristjanom.

Stara Aurelia, poslanka Liste za Trst, je takoj po volilni zmagi leta 1978 proglasila sredi Trga svetega Antona, da se «v Trstu začena tretji preporod Italije». Pozneje je svojo misel razložila, češ da so se v Italiji vsi navlačili dosedanjega strankarskega sistema in si želijo povratka k «neposredni demokraciji», torej taki, kakršno naj bi pojmovala Lista za Trst. To naj bi bila — po mnenju poslanke Gruber Benco — nekakšna republika lokalnih avtonomij z oblikami nepolitičnega upravnega predstavništva po nekakšnem ameriškem zgledu.

No, pogledajmo, kam je privedlo zadržanje Liste za Trst in vseh, prav vseh, ki jo tako ali drugače podpirajo.

Osebnostno sem prepričan, da je največja škoda, ki jo je povzročil pojav tržaške liste prav v tem, da je v Trstu še bolj kot prej zbledela zavest o demokratičnih pravilih. Že prej niso bili Tržčanji bogve kaj navezani na demokracijo in njena pravila. Prej bi lahko trdili, da so bili — po avstroogrski navadi — pristaši oblasti, ki da je vedno na pravi poti, kot če bi bila od boga.

Lista za Trst pa je v miselnosti Tržčanov spremenila tudi dotlej uveljavljeno zavest o tem, kaj so demokratična pravila.

Ko je prevzela oblast v tržaškem občinskem svetu z odborom odvetnika Cecovinija, ni razpolagala s potrebno večino. Vladala je sama z zunanjo podporo radikalcev, independentista in fašistov. Tudi s temi zavezniki ni imela večine, vendar je dokaj upravičeno trdila, da ima pravico upravljati predvsem zato, ker demokratična opozicija političnih strank ni oblikovala svojega predloga o upravljanju tržaške občine. Zakaj, vemo vsi: demokristjani so vztrajali pri diskriminaciji komunistov in so s tem izjalovili vsak poskus upravne koalicije strank, k so se izjavljale za

uresničenje osimskega dogovora. V zavest Tržčanov se je tako vsidrala misel, da «manjšina» lahko vlada v nedogled, posebno še, če jo del javnega mnenja bučno podpira.

To pa ni res. Tega se je zavedal sam Cecovini, ki je političnim silam javno povedal, da ne sprejema «nezaupnice» večine občinskega sveta, češ da zakon tega ne predvideva. Občinski svet je namreč 30. oktobra 1978 izglasoval «nezaupnico» Cecovinijevi upravi. Tedaj je odvetnik Cecovini dobesedno zagotovil, da bo njegova uprava zapustila svoje mesto samo v primeru, da bi večina v občinskem svetu zavrnila njegov proračun. Kajti samo proračun, je tedaj poudarjal Cecovini, predstavlja «preizkusni kamen» neke krajevne uprave.

Na osnovi te grožnje in zaradi bojznih novega neuspeha na morebitnih volitvah so demokristjani dvakrat zaporedoma z vzdržanim glasom omogočili odobritev Cecovinijevih proračunov. Prvič je šlo gladko, drugič pa je Cecovini pritisnil nanje z novo grožnjo: «Tudi če bo proračun zavrnjen, ne grem stran».

Tako so se torej spreminjala «demokratična» pravila v Trstu. Ni bilo dovolj, da si je Lista lastila pravico vladati z manjšino svetovalcev proti volji večine. Sklenila je tudi, da bo vladala še naprej kljub morebitni zavrnitvi proračuna. Cecovini je namreč tedaj jasno izjavil, da bi «zavrnitev proračuna pomenilo sklicati nove volitve». Dotlej je v Trstu in povsod drugod veljalo drugačno pravilo: odbor, kateremu zavrnejo proračun odstopi, na kar občinski svet izvoli novega in z isto večino odobri nov proračun. No, Cecovini je tedaj že storil nov korak naprej na poti nekakšne «druge republike», ki z ustavno zakonitostjo v Italiji nima nobene zveze, če izvzamemo pobožne želje tega ali drugega rimskega politika.

Tretjič, torej letos pomladi, se je vendarle zgodilo to, kar je Cecovini vedno napovedoval: večina v občinskem svetu je zavrnila njegov proračun.

Po vseh pravih bi bil moral biti prvi akt Cecovinijevga odbora takojšen odstop in sklic nove seje za izvolitev nove-

ga župana. To pa se ni zgodilo. Lista za Trst je uvodoma napovedala, da se bo zavzela za takojšnje upravne volitve. Mi smo se s tem strinjali: naj ljudstvo takoj odloča o tem, kdo naj vlada v Trstu in kakšna zaveznikstva naj se oblikujejo med političnimi silami.

Lista je skušala za par tednov osvojiti tudi drugo preprosto demokratično pravilo: kdor nima sam večine jo mora ustvariti z zavezniki. Poiskala je zaveznike tam, kjer so ji bili najbližji — pri demokristjanih. Ti so se strinjali, vendar so v Listi spet prevladali ljudje, ki mislijo, da je pluralizem strank v demokraciji negativen pojav in bi radi v Trstu uvedli «enostrankarski» sistem Liste za Trst. Izbrali so pot volitev pod geslom «dajte nam 51 odstotkov, da nam ne bo treba iskati zaveznikov». Nekoliko tiše pa je Cecovini na velesejemu dodal, da se bo v nasprotnem primeru že dogovoril z demokristjani.

Medtem pa je Lista storila nov korak naprej na poti izkrivljanja demokratičnih načel. Cecovinijev odbor je, kljub zavrnitvi proračuna, ostal na svojem mestu in mirno upravljal mesto, kot da bi se ne zgodilo nič. Prišel je komisar, odobril proračun v imenu prefekture, Cecovini pa meni nič tebi nič, nadaljuje z upravljanjem, kot prej.

Tu bi morale spregovoriti državne oblasti. Prefekt, oziroma notranje ministrstvo. Dolžnost prefekta je namreč preveriti, če je občinski (oziroma pokrajinski, kar zadeva Venturo, ki se obnaša enako kot Cecovini v občini) «nemočen» in «nedejaven». Seveda je! Pa ne samo zato, ker je zavrnil proračun, pač pa predvsem zato, ker se sploh ni lotil vprašanja zamenjave župana, ker Cecovini ni hotel odstopiti. Skratka: razpust občinskega in pokrajinskega sveta je bila demokratična dolžnost višjih oblasti...

Tu pa so se stvari začele zapletati, pa ne zaradi vročega poletja. Vsi so se, več ali manj, strinjali, da so nove volitve neizbežne. Odprlo se je vprašanje datum volitev.

Naravno bi bilo, da bi volitve razpisali novembra ali vsekakor nekoč jeseni. Za

«Bitka za posvetovalnice»

Volitve so mimo, po izidih sodeč pa bo življenje tržaških posvetovalnic še težje

Z izvolitvijo članov upravnih odborov se je zaključil prvi del «bitke za posvetovalnice», o katerem je prav da razpravljajo predvsem naše ženske organizacije in komisije in izdelajo strategijo za bodoče delo.

«Bitka za posvetovalnice» je imela namreč specifično ženski, pa tudi širše politični značaj.

Družinske posvetovalnice so bile uresničene v tržaški občini z dokajšnjo zamudo glede na ostale predele Italije in celo v primerjavi z okoliškimi občinami tržaške pokrajine, čeprav slednje predstavljajo komaj 20% prebivalstva.

Ni tajnost, do so se mnoge ženske iz Trsta zatekale po nasvete in zdravniško pomoč v bolj oddaljene družinske posvetovalnice v Nabrežini ali drugam.

V Trstu je bila najprej ustanovljena posvetovalnica pri sv. Ani. Zanj so se ženske borile dolga leta. Sledili sta družinski posvetovalnici pri sv. Alojziju in v Rojanu. Že od samega začetka smo pojmovali družinske posvetovalnice kot nujno storitev, obenem pa smo jim pripisovali pomembno vlogo pri družbenem osveščanju žensk. Zagrešeno je bilo torej pojmovati (kot pomenjuje skrajneži tako na katoliški, kakor tudi na laično-radikalni strani) posvetovalnice samo kot disperzerje za kontracepcijo ali za urejanje problemov prekinitve nosečnosti. Nasprotno. Družinska posvetovalnica bi bila morala biti in je v marsičem socialno-zdravstvena-moralna struktura, v kateri

ženske in tudi moški uresničujejo in širijo družbeno zavest sodobnih problemov družine, se o tem soočajo z drugimi, pridobivajo nujno znanje in posredujejo lastne izkušnje. Seveda smo posvetovalnice pojmovali tudi kot sredstvo emancipacije čedalje večjega števila žensk in deklet, v tem okviru tudi narodnostne emancipacije. Ni najbrž naključje, da so bile prav družinske posvetovalnice tiste, kjer smo težili po popolnem uresničevanju načela o enakopravnosti italijanščine in slovenščine.

To ni šlo po godu nazadnjaškim silam, začenši s klerikalnim gibanjem «za življenje» in njegovimi demokrščanskimi priveski, kakor tudi gibanju žensk LpT. Oboji so zaman skušali napad na posvetovalnice, dokler jim ni uspelo, a le delno in še to z zunanjo pomočjo.

V tržaškem občinskem svetu Cecovinijeva uprava ni kazala veliko navdušenja za širjenje izkušnje posvetovalnic. Nasprotno, skušala jo je omejevati do skrajnosti in iskala pri tem pomoči predvsem pri demokristjanih. Ti so bili še posebej nasršeni po neuspehu, ki so ga doživeli na referendumu o problemu splava in zakona 194. Tako smo slišali v občinskem svetu najrazličnejše predloge. Od tega, da bi moral biti ginekolog v posvetovalnici nujno «oporečnik proti splavu», tja do predloga, naj bi psihologu pomagal duhovnik. Oboje spoštujemo, vendar ima jo vsak svoj delokrog, oziroma ima ga

duhovnik, medtem ko se mu je oporečnik pravzaprav odpovedal.

Na pritisk ženskih organizacij in naprednih sil je bil izglasovan pravilnik o upravljanju družinskih posvetovalnic. Točneje bi morali reči o «samoupravljanju», saj je priznaval najširše pravice odločanja in izbire predvsem ženskam in njihovim organizacijam, ki so se za posvetovalnice borile in so bile v njih aktivne. Pravilnik je namreč poudarjal, da izbirajo upravne odbore družinskih posvetovalnic tisti, ki se jih aktivno poslužujejo, torej «uporabniki». Kdor dotlej ni kazal zanimanja za posvetovalnico, ni imel razloga (niti pravega znanja), da bi izbral njene upravitelje.

Razpisane so bile, julija letos, prve volitve, vendar jih je razveljavil deželni nadzorni organ. Tu je bil očiten pritisk tistih, ki so želeli politizacijo posvetovalnic in njihovo podrejanje splošnim političnim izborom Trsta. Tako so sklenili, da imajo volilno pravico vsi — tisti, ki so se v posvetovalnicah aktivno udeleževali, uporabniki in tudi vsi, ki bi se vpisali v posebne sezname volilcev do konca avgusta.

Opazili smo, da so se v kampanjo vpisovanja dobesedno zagnali aktivisti Liste za Trst in «gibanja za življenje». Zbrali so vse, kar leže in gre, stare in mlade, tudi take, ki sploh niso vedeli, čemu čakajo na vpis. V teh pogojih so bile organizirane zadnje septembrske volitve. Pred tem pa je del Liste za Trst skušal še enkrat prepričati volitve,

(Nadaljevanje na 3. strani)

to je bilo prav dovolj časa. Manjkala pa je politična volja. Demokristjani so namreč prepričani, da se jim takojšnje volitve ne splačajo. Raje bi počakali do prihodnje pomladi. Z njimi se, kot vse kaže, strinjajo tudi drugi vladni zavezniki. Na tiho se z njimi strinja celo Lista za Trst, ki bi rada prej zacelila notranje rane in spore.

To pa bi pomenilo dolgo obdobje komisarjskega upravljanja. Mi se s tem ne strinjamo in smo se izrekli za takojšnje volitve in zato tudi za takojšen razpust občinskega sveta. Naši poslanci in senatorji so s tem stališčem seznanili tako prefekta Marrosuja, kakor tudi notranjega ministra Rognonija. Zaman! Tiho tiho so KD in njeni vladni zavezniki sklenili zavlačevati vso zadevo toliko časa, da bo minil 15. oktober, to je datum, po katerem se upravne volitve avtomatično odložijo do pomladi.

KD in drugi so molčali v upanju, da se javnost ne bo zavedela, da jo vodijo za nos. Oglasil pa se je prefekt Marrosu ni v izjavah za radio in krajevni dnevnik pojasnil, da po njegovem do razpusta občinskega sveta Cecovinijeva uprava povsem zakonito upravlja mesto. Zau-

pnico, ki jo je občinski svet odrekel, izreka prefekt? Poleg tega pa prefekt in imenoval, kot bi lahko že storil, svojega komisarja na mesto tržaškega župana. Očitno tudi prefekt (oziroma notranje ministrstvo) čakajo na 15. oktober!

Medtem pa si je Cecovini izmislil še zadnjo spremembo v italijanskem demokratičnem sistemu, ki naj bi veljal tudi in predvsem v Trstu. Sklenil je sklicati sejo občinskega sveta (Ventura pa sejo pokrajinskega). Kaj to pomeni? Preprosto povedano, naj bi to pomenilo, da je bila zavrnitev proračuna le «neumnost», ki jo je popravil prefekturni komisar v svojim podpisom. Občinski svet lahko torej mirno nadaljuje s svojim rednim upravnim delom, sedaj ko je obšel proračunsko čer.

Cecovini je tako gladko izkoristil neodločnost vladnih strank in državnih oblasti in sklenil, da se mu stvar pravzaprav splača. Če se občinski svet sestane, kot da se ni nič zgodilo, se ustvari namreč pravni «precedens»: tudi zavrnitev proračuna ni razlog za to, da bi neka občinska uprava zapustila svoje stolčke. Občinski svet pa naj bi bil dolžan nadaljevati s svojim delom brez

drugih skrbi. Nenormalni in pravno oporečni položaj bi se «normaliziral», Cecovinijeva uprava pa bi lahko vladala naprej... do leta 1983. Jasno, saj bi enako ravnala tudi ob morebitni zavrnitvi proračuna za leto 1982! Občinskega sveta bi ne razpustil več nihče, saj bi se položaj na občini (in pokrajini) spet normaliziral...

«Druga republika» bi se torej zares začela v Trstu. Končno bi se lahko listarji vprašali, čemu sploh volitve ob redni zapadlosti mandata? Saj bi Cecovini lahko samega sebe proglasil za «podeštata», kot v lepih časih črne diktature?

Prav zaradi nevarnosti, kateri Cecovini in njegovi izpostavljajo ustavljena demokratična pravila in zavest o potrebi demokracije v Trstu in drugod, menimo, da je potrebno, da se vse demokratične sile izrečejo, tokrat brez odlašanja. KPI je za takojšnje volitve in za to, da se čimprej obnovi normalno življenje krajevnih uprav. A ne po pravih listah, pač pa po pravih ustavne demokracije, po volitvah.

Stojan Spetič

Trebče 26. - 27. septembra 1981

Domala v vsaki vasi stoji spomenik ali obeležje, ki spominja na junaške boje in smrti domačinov, v dobi NOB. Trebenci so bili prvi, ki so svoj spomenik postavili, se pravi že pred 35. leti. To je navidez preprost a veličasten kamen, ki stoji sredi vasi. S tem že 35 let izražajo hvaležnost vsem tistim junakom, ki so hoteli živeti a so morali umreti za naš boljši vsakdan.

Trebče, majhna vas na Krasu, so v boju proti fašizmu žrtvovali velik krvni davok. V osvobodilnem gibanju je aktivno sodelovalo 127 vaščanov, nad 120 jih je bilo v fašističnih ječah in konfinaciji ter v fašističnih taboriščih, 30 jih je padlo v partizanih ali umrlo za posledicami vojnih grozot. Od leta 1934 do osvoboditve so razna sodišča izrekla proti trebenskim antifašistom skupno nad 500 let zaporne kazni.

Prvi voditelj protifašističnega gibanja v Trebčah je bil tovariš Zorko Kralj in po njem se danes imenuje trebenska sekcija partije.

24. julija 1942 ja datum, ki se ga marsikateri vaščan še spominja. Tistega dne je namreč odšla prva skupina treh fantov v partizane. Žal, jim ni uspelo uresničiti svojega namena, kajti prestregli so jih fašisti. Od takrat dalje se je začela prava gonja zoper naše ljudi. Kljub vsemu trpljenju pa se vaščani niso vdali, nasprotno, složno so se strnili v protifašističnem boju.

Dokaz te složnosti je prav spomenik, kraški kamen na peterokrakem podstavku in bronasto ploščo, na kateri je napisano:

*«In mrtvi postali svetla so zarja,
postali so plamen, ki naglo se širi,
postali simbol so, ki upa ustvarja,
postali so sila, ki vihre umiri...»*

Verze sta setavili domači učiteljici in so se slehernemu vaščanu prirasli k srcu. Poslanstvo padlih nadaljuje sedaj mladina in dokaz tega je zavzetost, s katero se pripravljajo na tako hvalevredno pobudo kot je nedeljska proslava.

(Podatki so povzeti iz brošure «Trebče v boju proti fašizmu», ki jo je izdala sekcija KPI «Zorko Kralj», uredil pa M. Kapelj, ob 20-letnici postavitve spomenika)

TREBČE, 26. in 27. SEPTEMBRA 1981

35-letnica postavitve spomenika padlim NOB iz Trebč
40-letnica ustanovitve OF
40-letnica vstaje slovenskega naroda

V soboto, 26. septembra, ob 20.30 v ljudskem domu kulturni večer

V nedeljo, 27. septembra, ob 10. uri svečanost pred spomenikom. Govornika: **Mario Kralj in pos. Mario Lizzero-Andrea.**

Nastop učencev osnovne šole «Pinko Tomažič», pevski zbor «Primorec», godba na pihala «Viktor Parma».

Ob 18. uri koncert TPPZ «P. Tomažič».

Zvečer družabnost z ansamblom «Lojzeta Furlana».

(Nadaljevanje z 2. strani)

najbrž zato, ker se je ovedel konkurence «gibanja za življenje», s katerim bi morala Lista sklepati zaveznitva. Lista pa, kot znano, noče zaveznikov, vse hoče imeti sama v rokah. Tako je skupina listarjev, po navodilih odbornika Gambassinija, sprožila postopek pred deželnim upravnim sodiščem. Da bi dala postopku tudi politično valenco, so prijavili tudi po enega političnega zastopnika za vsako stranko — Bruno Sauli za KD in Stojana Spetiča za KPI, češ «mi smo proti obojim, levici in demokristjanom». Sebe in svojih aktivistk (predvsem Gambassinijeve žene) seveda niso upoštevali.

Kakšen je bil rezultat volitev? Povedati moramo vnaprej, da se je kaj malo ljudi, predvsem Slovencev s Krasa, odzvalo pozivu k vpisovanju, ki naj bi odtehtalo organizirano prodiranje listarjev in konzervativnih katoličanov. O tem velja razmisliti, ali kaj škripa med ženskimi organizacijami na slovenskem terenu ali je med našimi ljudmi položaj ženske drugačen od onega v mestu?

Pri sv. Ani so prevladale napredne ženske. Predsednica posvetovalnice bo tovarišica Ester Pacor Grande, v upravnem odboru pa bodo po tri predstavnice ZŽI-UDI in Liste za Trst, oziroma «gibanja za življenje».

Kakovostno drugačen, vendar pozitiven je uspeh v Rocolu (sv. Alojziju). Tu

bo tretjino žensk zastopalo predstavništvo ZŽI-UDI, drugo tretjino ženske napredne krščanske-delavske organizacije ACLI in nazadnje predstavnice «gibanja za življenje». Med naprednimi laičnimi in krščanskimi ženskami pa je že v preteklosti vladalo vzdušje razumevanja in sodelovanja, kar pomeni, da bo to mogoče tudi vnaprej. Že dejstvo, da napredne krščanske ženske niso nasedle limanicam klerikalnega «gibanja za življenje» je dokaj zgovorno.

Končno Rojan. Tu bo predsednica Benedetta Nordio Bombacigno od Liste za Trst, ki si je zagotovila rahlo prednost pred predstavnicami ZŽI in Gibanja za življenje. Vsaka od teh organizacij bo imela po dve predstavnici. Za

usmeritev posvetovalnice bo seveda velike važnosti, kdo se bo s kom dogovarjal in v kakšen namen. Upati je le, da bo rojanska družinska posvetovalnica ohranila svoj dvojezični značaj in delovanje, čeprav vemo, da bo sedaj težje.

Negativna je vsekakor ugotovitev, da je slovenska prisotnost in aktivnost v posvetovalnicah takorekoč nična. Kot da se nas ne tiče ali kot če bi slovenske ženske in dekleta «pooblastile» ženska gibanja, naj se borijo v njihovem imenu. Je to prav? Zažimivo bi bilo prebrati mnenje naših tovarišic in pisma bralk.

* * *

«In sedaj? ...»

«In sedaj, kaj mi je storiti...?», je pred leti pel znani francoski šansonje Gilbert Becaud, ko je opisoval konec neke ljubezni.

O zatonu nekakšnega lepega sna, kolikor ga je sicer še ostalo, lahko govorimo tudi v zvezi z družinskimi posvetovalnicami, tako težko pričakovanimi znanilkami pozitivnih premikov v italijanski družbi, vsaj kar zadeva socio-zdravstvene oskrbe.

Sanjale in se obenem borile za družinske posvetovalnice so se seveda v prvi vrsti ženske, ki so med drugim zahtevale, da jih družba jemlje v poštev tudi kot posameznice — kot polnopravne osebnosti z določenimi značilnostmi in iz tega izvirajočimi zahtevami — in ne samo kot nosilke več ali manj pomembnih funkcij.

Matere, žene, hčere, ljubice in prijateljice spomnimo se na dejstvo, da smo najprej in predvsem ženske ali vsaj zavedajmo se, da smo tudi ženske — je bil bojni krik žensk in ženskega gibanja, ko je gradil pogoje in oblikoval tiste javne strukture, ki naj bi vse to v največji meri upoštevale.

V razmahu od besed do dejanj pa so nastale današnje družinske posvetovalnice, ki so vedno bolj družinske in vedno bolj posvetovalniške, kakor tudi podučuje uradni naziv.

Zakaj prelevamo prav sedaj bolečo, dasi kratko, zgodovino družinskih posvetovalnic v Italiji? Zato, ker nas v takšno nekoliko srdito razmišljanje silijo ravno vsi zapleteni dogodki ... volitev v treh tržaških mestnih posvetovalnicah, ki so končno dobile pravno veljavnost in potrjene upravne odbore.

Kakor je že vsem znano, pot do njihove izvolitve ni bila ravno gladka, povsem zadovoljiv pa ni niti sam izid volitev, še najbolj paradokсна pa bila videti ugotovitev, da je bilo mogoče prejšnje stanje zadovoljivejše.

Šibka točka prejšnjih odbor je bila namreč ta, da so bili začasni, nekoliko zlobno bi lahko rekli, da je slaba stran novih ravno nasprotna — dejstvo namreč, da so vsaj začasno stalne — ko ne bi bilo več vsebinskih pripomb. V začasnih odborih so bili namreč pristo-

voljci, ki so pristopili k delu, v novih pa so izvoljeni prstovoljci, ki naj bi nadzirali usmerjenost letih in pazili, da se ne bi aktivnost prevesila na določena področja delovanja, posebej na tista, ki ne bi bila povsem «pravoverna».

Izkušnje pa nas učijo, da je delovanje v tistih strukturah, kjer je treba prvenstveno paziti na razmerje sil, precej težko in da se aktivnost ustanove same kaže kot nekakšno počasno kolebanje okoli začrtanih smernic.

In že smo pri uvodnem, prav nič lahkotnem vprašanju «in sedaj?»; drugi del vprašanja pa si morajo posamič zastaviti najprej ženske, ki so bile izvoljene na demokratičnih listah, nato njihovi volivci in končno vse sile, ki so jih posredno ali neposredno podpirale.

Ko ne bi bili vajeni na tovrstno dogajanje, bi se zelo verjetno čudili, da so za nastali položaj odgovorne prav tiste sile, ki ga sedaj najbolj odločno kritizirajo.

Za volitve, kot prej za družinske posvetovalnice same, se je moralo tržaško žensko gibanje ostro zavzeti in se takoj nato zoperstaviti vsem tistim silam, ki za demokratično sožitje tolmačijo uveljavljanje in potrditev lastnih pogledov.

Izidi ponedeljkovih volitev v tržaških posvetovalnicah pa narekujejo, da bodo v odborih sedeli zagovorniki različnih splošnih in specifičnih pogledov. Kar pomeni, da se bo borba za uveljavljanje stališč začela že znotraj posvetovalnic samih, do česar do sedaj ni prihajalo, da se bo nadaljevala v «višjih forumih» na pokrajinski ravni in se bo končno bila še v vsedržavnem merilu. Skratka življenje tržaških posvetovalnic bo še težje.

In zato uvodni «in sedaj, kaj mi je storiti?» ni obarvan filozofsko-vzdihujoče, temveč predvsem borbeno. Tudi zato, ker druge izbire ni, če seveda zagovarjamo obstoj in naloge družinskih posvetovalnic, kot jih opredeljuje državni zakon.

Za njihovo delovanje, za njihovo rast, za njihovo vedno večjo težo v okolju, kjer naj bi se razvile — tudi v slovenskem, do koder posvetovalnice, kar za-

deva tržaško občino še niso segle — pa ne morejo biti odgovorne samo tiste ženske, ki se bodo dan na dan srečevale z ljudmi in gibanji, ki jim je ohranitev današnjega stanja z daljšimi ali krajšimi sprehodi v preteklost prvenstveni življenjski cilj.

Kot za delovanje vseh ostalih javnih ustanov smo pač po demokratičnih načelih odgovorni vsi in če načela pretvorimo v vsakodnevno stvarnost to pomeni, da jih v naši odsotnosti v našem imenu pač upravljajo drugi, katerim smo tako ali drugače zaupali skrb in tudi sredstva.

In že smo pri naslednji boleči točki: političnemu nasprotovanju vloge posvetovalnic se namreč še uspešneje pridružuje administrativna «nemarnost». S preprostimi besedami to pomeni samo, da posvetovalnice ne prejemajo redno odobrenih sredstev in so tudi zato večkrat precej krhke.

Ker so demokratične sile nekako ženskam in ženskemu gibanju delegirale neposredno udeležbo v oblikovanju vloge in podobe posvetovalnic, bi morale vsaj vprašanje — ureditev finančne plati — budneje spremljati. In tako smo vsem, ki jih s površno definicijo uvrščamo v «demokratični svet» porazdelili «domače naloge».

Čeprav gre za nove strukture, so naloge podobne včerajšnjim: veliko truda in boja je potrebno za najmanjši premik in torej napredek. V tem specifičnem vprašanju so ženske najbolj izpostavljene, zato so tudi najodločnejše.

Poleg starih, že znanih nasprotnikov, pa se morajo spoprijeti v prvi vrsti s tistimi ženskami, ki so še danes uverjene, da bi bila ženska dokončno poražena, ko bi izgubila «privilegije, ki jih narekuje njena naravna vloga». Res pa je, da danes ženska izgublja stare lažne privilegije, da pa si pravice šele mora izbojevati. Tudi preko družinskih posvetovalnic, v katere hoče vstopati kot oseba, ki je lahko mati, žena, hči, ljubica, prijateljica, skratka kot sodobna ženska.

Breda Pahor

Važnost zaščite in ovrednotenja doline Glinščice

Uprava dolinske občine polaga veliko važnost zaščiti in ovrednotenju svojega ozemlja. Iz teh razlogov je skupno z avtonomno deželo Furlanijo-Julijsko Benečijo in pod pokroviteljstvom UNESCO priredila 21. in 22. marca letos Mednarodni seminar, ki ga je kordinirala zadruga CSA, o ovrednotenju doline Glinščice. Že takrat smo v našem listu poročali o važnosti in pomenu tega srečanja, na katerem so poudarili predvsem potrebo po ustanovitvi rezervata Biosfere, kot najprimernejšo obliko zaščite ozemlja.

Sedaj se bo dolinski župan skupaj z delegacijo izvedencev udeležil Mednarodne konference o Ekologiji v praksi, ki

bo zasedala v Parizu, od 22. do 29. septembra.

Poleg «tehničnega» dela namerava tov. Švab spregovoriti tudi o vprašanju prisotnosti Slovencev na tem območju in njihove povezanostina zemljo, na kateri živijo, ter o omikanem in človekoljubnem sožitju med italijanskim, oziroma slovenskim in jugoslovanskim prebivalstvom.

Naj še omenimo, da je občinska uprava že izbrala najbolj primeren prostor, kjer bi lahko ustanovili trajen laboratorij, ki se bo ukvarjal z proučevanjem okolja, to je starodaven in značilen zaselek Botač.

O poteku konference bomo še poročali.

Razprava o Slovencih na državnem festivalu v Torinu

Udeležila sta se je tov. Gerbčeva in tov. Iskra, iz njunih posegov povzemamo nekaj misli

Tov. Jelka Gerbec je predstavila problem zaščite Slovencev na državnem festivalu Unità v Torinu. V svojem daljšem poročilu je poudarila predvsem važnost širšega obveščanja o problemih, s katerimi se srečaujejo narodnostne manjšine. Do danes so je namreč zelo malo naredilo v tem smislu.

«Znano je, kakšne posledice je fašizem pustil na vseh etničnih skupinah, predvsem pa na Slovencih, ki bi morali biti popolnoma uničeni. Zato je toliko bolj nedopustno, da po 40. letih padca fašizma, pa 36. letih konca vojne in po 35. letih ustanovitve demokratične republike Slovenci še vedno čakajo na zakon, oziroma na izvajanje 3. in 6. člena ustave. Ta dva člena se sicer le delno izvajata v Poadižju in v dolini Aoste, vse ostale etnične skupine pa še vedno životarijo brez zaščite svojega kulturnega, jezikovnega in zgodovinskega bogastva.

KPI je vedno pokazala veliko rahločutnost do tega problema, vse od svoje ustanovitve. Že takrat so namreč predstavili dokument za slovensko manjšino, pa tudi potem, v težkem obdobju krutega fašističnega zatiranja, se je KPI zavzemala za zaščito Slovencev. O tem pričajo številni dokumenti v arhivih KPI.

Od leta 1963, s senatorjem Vidaliem, do leta 1970 s tov. Semo in tov. Škerkom so se predlogi in zahteve vrstile in se še danes.

Postavlja pa se problem, na podlagi katerih predlogov bo program o globalni zaščiti sestavljen: na predlogih petih slovenskih komisarjev ali na podlagi komisije Cassandro, predlogi, ki gotovo ne odgovarjajo dejanskim potrebam slovenskih ljudi.

Slovenci v Italiji so manjšina, ki živi na obmejnem področju, zato so njihovi problemi povezani tudi z dogovori obmejnih držav. Slovenci zahtevajo, da se njihove pravice uveljavijo, ker globoko čutijo svojo pripadnost. V ostalih etničnih skupinah ni tako, problemi so še odprti, ponekod je treba še marsikaj

Na sedežu tržaške federacije so na razpolago slike s pokrajinskega festivala tiska. Zainteresirani si slike lahko ogledajo in naročijo.

razjasniti ali celo šele začeti. Iz političnega vidika je stanje za Slovence že zrelo, saj se o njem govori že v vseh povojnih letih.

Zato smo komunisti (in PSI) predstavili program za slovensko narodnostno manjšino ločeno od programa za druge etnične skupine.

In zato je nujno, da se uredi zakon za vse Slovence v Italiji, ki bo omogočil nadaljen razvoj in ki bo dosledno odgovarjal potrebam njihovega obstoja».

BORIS ISKRA

Nedvomno je pozitivno dejstvo, da se širi zanimanje za narodne in jezikovne manjšine v Italiji. Pravzaprav moramo reči, da premajhno zanimanje ali celo zanemarjanje tega pojava, sta bila in sta še resnična pomanjkljivost italijanske kulture in italijanskega občana. Zato, medtem ko na eni strani etnične, jezikovne in narodnostne manjšine postavljajo svoje zahteve z vse večjo močjo in večjim pritiskom na celoten državni ustroj in na politične sile, je pohvale vredna vsaka pobuda, ki širi med italijansko mnenje obveščanje okoli tega vprašanja, katero res izhaja iz neke «razlike» v družbi in iz zrelosti in zavednosti okoli te razlike v določeni manjšinski družbeni skupnosti, ki pa je tudi istočasno vprašanje demokracije celega družbenega sistema, njegovega ustavnega ustroja in demokratičnosti, ki jo izraža.

Na razpravi, ki se je odvijala 7. septembra na državnem festivalu komunističnega tiska, je bilo zanimivo tudi to, da so bili nekateri soudeleženci komunisti, drugi ne, in da so probleme manjšinskih skupin, katerim so pripadali, iznašali iz različnih zornih kotov in kazali na rešitve, s katerimi se mi, komunisti, lahko tudi ne strinjamo. Ampak to je odvisno tudi od poglobljenosti in dovrženosti našega teoretičnega gledanja in naših izkustev o jezikovnem in narodnostnem vprašanju. Teorijsko in zgodovinsko je dognano, da je jezikovno in narodno zatiranje ali že samo nepriznavanje teh zahtev, ali tudi omolovaževanje teh potreb, vedno povezano z razrednim bojem in razrednim zatiranjem. Ni torej slučaj, če so povsod manjšine tudi najbolj izpostavljene ekonomskemu pritisku in emarginaciji. To se dogaja v obliki razrednega boja in

preko delovanja institucij in mehanizmov upravljanja na različnih administrativnih stopnjah.

Če so manjšine v Italiji na različnih stopnjah zrelosti, nekatere popolnoma, druge manj, večinoma pa nič priznane, moramo pa priznati da, ob neobhodni potrebi, da se odobrijo zakon za globalno zaščito slovenske manjšine in specifični zakoni ali pa en okviren zakon za druge jezikovne manjšine, obstajajo določene vrzeli ali normativna neskladja ki bi jih morale dežele, kot priznan in važen dejavnik v celotnem italijanskem političnem in upravnem ustroju, zasesti s svojimi pobudami in zakonskimi iniciativami, ki pripadajo njenim pristojnostim.

V določeni meri se to že dogaja, čeprav še vedno premalo. Naj omenimo predlog o dvojezičnosti dežele Sardinije, predlog o zaščiti grške kulture dežele Kalabrije, podobno iniciativo v Piemontu itd. Tudi dežela Furlanija Julijska krajina je zelo bojzljivo sprožila nekaj zakonskih postopkov, ki pa so imeli zelo fragmentaren obseg.

Vlade so se vedno upirale takim poskusom in so imele do le teh odklonilno, do skrajnosti zaprto stališče, po katerem si edino država prilašča pravico do ukrepanja glede manjšin. Tega pa država do sedaj ne dela, zato je še potrebno, da dežele izsilijo od države točen okvir svojih pristojnosti, ne v duhu razdelitve ene posesti ampak v smislu ureditve funkcij v pluralističnem in participiranem državnem ustroju.

Dorici in Radivoju Pečar se je pridružili drugorojenec MATJAŽ. Staršema čestitamo, malemu Matjažu pa želimo vse najlepše v življenju.

DELO

PRISPEVKI

Tov. Terčič iz Križa, prispeva 4.000 lir.
Ob obletnici smrti strica Karla, prispeva Pepi Starc 10.000 lir za DELO.
Germani Josip, Sesljan, prispeva 5.000 lir.
V počastitev spomina tov. Ladka Mervica, prispeva sekcija KPI Devin-Nabrežina, 20.000 lir za sklad DELA.
Ob poravnavi naročnine prispeva Pierina Coretti 4.000 lir.
Vsem se toplo zahvaljujemo.

Pogajanja za enotno občinsko upravo v devinsko-nabrežinski občini

Resolucija skupščine komunistov

Več naših bralcev nas je vprašalo, čemu ne poročamo o poteku pogajanj za oblikovanje enotne občinske uprave v devinsko-nabrežinski občini.

Odgovarjamo jim, da so pogajanja še v teku, najbrž tik pred zaključkom redakcije in da je zato težko pisati o tem. Obljubljamo pa, da bomo podrobneje pisali o položaju v nabrežinski občini po zaključku pogajanj, upamo, že v prihodnji številki.

Medtem pa objavljamo resolucijo, ki jo je odobrila skupščina komunistov nabrežinske občine prejšnji teden in predstavlja stališče komunistov na srečanjih s PSI in SSK.

Člani sekcije KPI devinsko-nabrežinske občine so se sestali v Nabrežini in razpravljali o poteku pogajanj za sestavo občinskega odbora. Najprej so poslušali poročilo o srečanju s PSI in SSK prejšnji teden, nato pa so potrdili delo delegacije na pogajanjih in podčrtali sledeče točke:

1) Pozitivno je dejstvo, da je bil dosežen sporazum programskega značaja, ki bi pomembno koristil vsemu prebivalstvu občine, če bo uresničen.

2) Z zadovljstvom ugotavljamo, da se tri stranke strinjajo s predlogom o odboru, v katerem naj bi bili predstavniki KPI, SSK in PSI, čeprav ne moremo zamolčati dejstva, da ostajajo resne težave glede sestave odbora, saj so prišli do izraza različni predlogi, ki so v medsebojnem nasprotju. Zato ni lahko takoj doseči dokončenga dogovora.

3) KPI meni, da je dokazala veliko dobro voljo, tudi preko svojih strankarskih koristi, ker želi oblikovanje trdne večine, ki naj vodi občino do naravnega konca njenega mandata leta 1985.

4) Komunisti se zato zavzemajo za tak odbor, ki naj zajamči predstavništvo vseh treh političnih sil in torej tudi KPI, ki ima relativno večino. Obenem ne želi, da bi bila okrnjena ali ošibljena vloga PSI in upa, da bo Slovenska skupnost

vstopila v odbor z vsemi svojimi svetovalci, kar naj predstavlja kakovostni premik tudi glede na razdelitev pooblastil. Zato, da se ustreže obem pogojem, je KPI pripravljena sprejeti zmanjšanje števila svojih predstavnikov v odboru, v katerem bi odslej bila v manjšini.

5) KPI ponavlja zato zahtevo, naj bo v okviru koalicije župan komunist in sicer oseba, ki je v stranki in izven nje najbolj reprezentativna, to je tovariš Škerk.

6) Dogovor v tem okviru lahko podpisemo z obvezo, da ga preverimo ob koncu tekočega finančnega leta.

Skupščina daje mandat delegaciji, naj nadaljuje pogajanja po teh smernicah, pri tem še poudarja, da bi se morebitna kriza negativno odražala na probleme krajevne skupnosti, obenem pa bi jo vzporejali krizi tržaške občine in pokrajine in torej sprožili politične posledice, ki si jih lahko vsak predstavlja, saj bi se obrnile proti vsem zainteresiranim strankam.

Domača naloga ob začetku šolskega leta

Opiši šolo!

Naša šola stoji, pa še dobro da stoji, na majhnem dvorišču, ki je vsaj deset mesecev na leto zaraščeno s travo. Do danes nismo še ugotovili, če travo in plevel pokosijo ob priliki vsakoletnih raznoraznih volitev.

Ker je v naših krajih večina stavb zidanih v strmino, je tudi šola tako, vendar z razliko od navadnih, «civilnih» stavb, nima naše šolsko dvorišče varnostne ograje. Odgovorni so že ugotovili, da imamo šolarji trde glave, zato naj matere in očetje nikar ne skrbijo preveč.

V šoli nas poleg drugega učijo, da imajo hiše, oziroma stavbe, temelje in strehe, med tema dvema elementoma pa bi morale biti stene. Tudi naša šola ima stene, zunanje in notranje, veselo prepleskane z najbolj naravnimi, (neškodljivimi? atoksičnimi?) barvami, to je s plesnobo.

Opazili smo, da je v eni učilnici s tako barvo ponazorjen cel zemljevid, ki spominja na Skandinavski polotok, v skrajnem kotu pa na najbolj globoke skrivnostne morske globine. Ne vemo še, če je to nalašč tako urejeno, kajti s tem prihranimo denar za prave zemljevide, ali če je našo šolo načel zob časa. Vsekakor lahko rečemo, da bo čas našo šolo kmalu požrl do ogrodja, če odgovorni ne bodo ukrepali (upamo vsaj v kratkoročem obdobju).

Na dvorišču naše šole imamo tudi bazen. Zato ne moremo zahtevati, da nam uredijo telovadnico. Vzdrževanje naravnega bazena je tudi zelo naravno. Dovolj je, da vremenoslovci napovedo obilnejše deževje.

Stopnišče naše šole je tudi zelo čisto. Marmornate stopnice se naravnost svetijo od loščila, so pa zato nevarno spolzke. Vendar, kot so odgovorni že ugotovili, imamo šolarji trde glave, ne vemo pa za elastičnost naših kosti.

Še nekaj ima naša šola, oziroma nima naša šola, kar vse druge šole na svetu imajo. Na cesti, ki pelje mimo šolskega poslopja ni ustrezne oznake, da šola tam dejansko stoji. Ker pa vemo, da devet voznikov na deset ne upošteva cestnih pravil, da ne omejuje hitrosti v bližini obljudenih krajev, smatramo, da je taka oznaka povsem odveč.

Zelo radi hodimo v šolo, ker je ta tako pestra in zanimiva, poučna, vsestransko in hudičevo nevarna. Ne vemo, če se ta izraz lahko v šoli uporablja, je pa najmilejši od vseh tistih, ki jih starši leto za leto ponavljajo, brez posluha od strani odgovornih.

LADKO MERVIC

V Devinu je nanadoma umrl tov. Ladko Mervic, bivši član prekomorskih brigad. Pokopali so ga v ponedeljek, njegovega pogreba pa so se udeležili številni soborci. Poslovilne besede je izrekel Ado Slavec, predsednik sekcije VZPI.

Sekcija komunistične partije Devin Nabrežina izreka svojcem globoko sožalje.

OSKAR VIDONI

Prejšnji teden je tragično preminil tovariš in naš naročnik Oskar Vidoni iz Križa.

Ob tem krutem dogodku izreka mo ženi in svojcem najiskrenejše sožalje.

DUŠAN BAUČER

V ponedeljek, 21. septembra so pokopali dolgoletnega aktivnega tovariša Dušana Baučerja.

Že kot mladinec se je začel udeleževati v odporiškem gibanju, po vojni pa je začel delovati v organizmih komunistične partije, v sektorju tiska in propagande. Bil je tudi član federalnega odbora in kontrolne komisije tržaške federacije.

Pred nekaj leti je moral zaradi boleznih opustiti aktivno življenje, z njegovo smrtjo pa smo izgubili še enega požrtvovalnega in iskrenega tovariša in prijatelja.

Ženi in hčerki naj gre naše najgloblje sožalje.

Nadaljevanje iz prejšnje številke

Nevtronske pošasti

Ameriški ambasador v ženevskem komiteju OZN za razorožitev C. Flowerree je izjavil, da gre za pretežno protitankovsko orožje, ki bi povzročilo manj rušenja in manj žrtev civilnega prebivalstva kot orožja, ki jih nadomešča. Drugi privrženci oprezno govorijo o bolj obrambnem, selektivnem in manj rušilnem značaju nevtronske bombe (Flora Lewis v »New York Timesu«). Francoski zagovornik polkovnik Marc Geneste zatrjuje, da brez nevtronske bombe Zahod nima zanesljive zaščite pred množičnim konvencionalnim napadom. Po njegovem mnenju nasprotna stran močno dvomi, da bi Zahod kdajkoli dejansko uporabil sredstva množičnega zastraševanja, navadna taktična atomska orožja pa bi povzročila več žrtev med za-

hodnoevropskim civilnim prebivalstvom kot med vojaki v sovražnem taboru.

Večji del argumentacije zagovornikov nevtronskega orožja je namenjen obrambi pred kritiko. Na ugovor, ki sicer velja za vsa taktična jedrska orožja in »evrorakete«, da ostaja uporaba jedrskega orožja tehnično lažja in sprožitev jedrske vojne bolj verjetna, odgovarjajo, da temu ni tako ali ni nujno tako. Vojaško bolj uporabna jedrska orožja naj bi še bolj odvrnila potencialnega napadalca. Nevtronska bomba je potemtakem še vedno sredstvo jedrskega odvrčanja, toda s to razliko, da ne grozi z uničenjem civilnega prebivalstva in večjih nasprotnikovih središč, temveč njegove žive sile na samem bojišču. Na

ugovor, da uvedba nevtronske bombe terja njeno takojšnje uporabo v primeru sovražnega napada in potemtakem prenos pristojnosti z najvišjega državnega vodstva na poveljnike na bojišču, odgovarjajo; da bo pristojnost predsednika ZDA ostala neokrnjena in da sodobna komunikacijska sredstva dajejo možnosti za zanesljive povezave tudi v primeru vojne. Z nevtronsko bombo naj jedrska vojna zaradi napake ali neodgovornosti ne bi postala nič bolj verjetna. Na ugovor, da nevtronsko orožje lahko povzroči pospešeno širjenje »jedskega kluba«, še nismo slišali avtoritativnega odgovora. Predsednik J. Kennedy je baje svojčas ustavil delo na tem orožju ravno zaradi tega in prejšnjega protiargumenta.

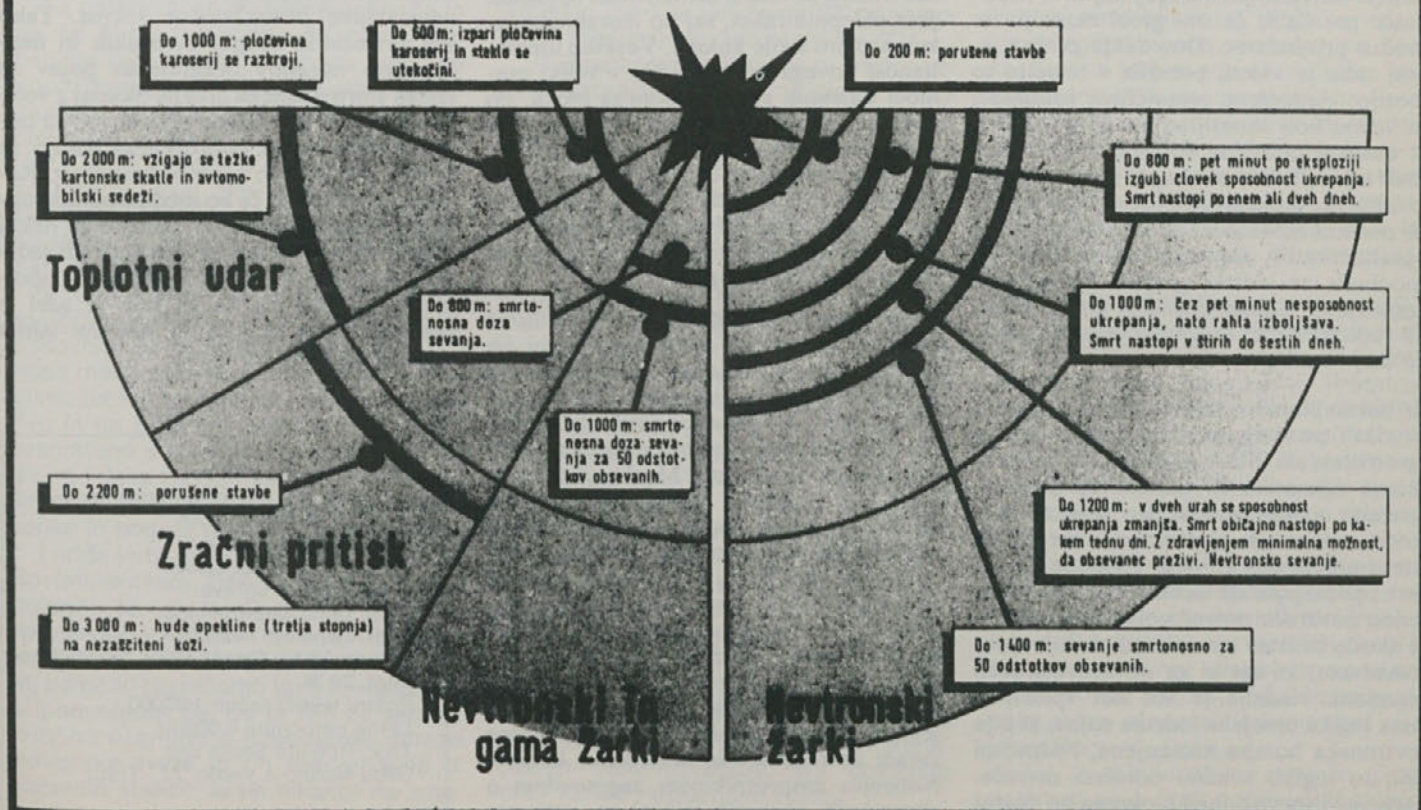
Več kot dvajsetletna zgodovina debat o nevtronskem orožju in omahovanje več Reaganovih predhodnikov nam potrjujejo utemeljenost in tehtnost številnih ugovorov. Sicer bi bilo to orožje že zdavnaj v redni oborožitvi obeh blokov. Danes uporabljajo kritiki nevtronske bombe argumente moralno-etične, psihološke, vojaško-tehnične in politične narave.

Eden od prvih med kritiki je bil sovjetski generalpolkovnik M. Pavlov, ki je septembra 1961 obotožil imperialiste, da poskušajo izrabiti talente znanstvenikov zato, da bi uničili prebivalstvo tujih dežel in si prisvojili plodove dela svojih žrtev. Podobno misel je šestnajst let kasneje izrazil eden

UČINKI ATOMSKE IN NEVTRONSKE BOMBE

A - bomba (konvencionalna atomska bomba)

N - bomba (nevtronska bomba)

vodilnih zahodnonemških socialnih demokratov Egon Bahr: »Perverzno je uničiti človeka in ohraniti dobrine«. Tudi danes zahodnoevropske levice in del pacifistov obsojajo nevtronsko orožje kot nehumano in globoko nemoralno, njegovo zasnovano pa povezujejo s pridobitniško naravo kapitalizma. Sovjetski profesor O. Bogdanov je poskušal temu argumentu dati mednarodnopravno obliko in nevtronsko bombo šteje med že prepovedana nehumana orožja. Po njegovem mnenju povzroča to orožje »nepotrebno trpljenje« in sodi pod prepoved haške konvencije iz l. 1907.

To stališče ima podlago in bi bilo sprejemljivo, če bi ga uporabili tudi za atomska, jedrska, kemična, biološka ter številna »konvencionalna« orožja, ki jih ima v svoji redni oborožitvi ali v skladiščih tudi Sovjetska zveza. Ne vidim, zakaj bi bilo umiranje žrtev, vojaških in civilnih, zaradi hudih notranjih krvavitev, opeklin, zunanjih poškodb in žarčenja bolj humano kot umiranje zaradi nevtronskega žarčenja. Ni nujno, da bi bilo to umiranje hitrejše in manj boleče. Samo živo silo ubija in materialnih dobrin ne uničujeta, že bajonet in drugo lahko pehotno orožje. Moralnoetični argumenti nasprotnikov nevtronske bombe so potemtakem prepričljivi le, če jih razširimo na večji del sodobne oborožitve.

Številni kritiki nevtronske bombe ne vedo, da je to samo ena od mogočih in različnih jedrskega orožja, na katerih aktivno delajo tisoči znanstvenikov v vseh petih sedanjih jedrskih silah (ZDA, ZSSR, Velika Britanija, Francija in LR Kitajska). Dve drugi različici naj bi usmerili večji del energije bodisi v udarno moč skoraj brez žarčenja ali pa v podaljšano žarčenje. Nekatera tako imenovana konvencionalna orožja, ki so jih že uporabljali (recimo v Vietnamu), pa po svoji nehumanosti nič ne zaostajajo za nevtronsko bombo.

Psihološki protiargumenti se vrtijo okrog teorije odvratanja. Po njej naj bi si napadalec premislil, če mu grozi zanesljiv in močan protitudarec. Dosedanja praksa je, vsaj tako je videti, potrdila in temelju to teorijo. Argument prepričljive protimoči še vedno bolj zanesljivo brzda napadalno in ekspanzionistično vedenje v mednarodnih odnosih kot pa skupni interesi sodelovanja ter humanistični ideali. Vprašanje, ali pomeni nevtronska bomba zaradi svoje »praktičnosti« sredstvo odvratanja ali spodbuda za jedrski spopad, je napačno zastavljeno. Lahko je eno in drugo, lahko pa tudi zaviralno in spodbudno deluje na nasprotnika.

Kritiki so podali vrsto bolj ali manj tehtnih vojaških protiargumentov. Med njimi je ugotovitev, da ZDA in NATO nimata izdelane operativne in taktike za smotno uporabo novega orožja. Isto velja za izurjenost, opremo in razmestitev enot vzdolž črte morebitnega vojnega spopada. Drugi spet opozarjajo, da nevtronska bomba še vedno povzroča preveč vojaško nepotrebne škode in žrtev ravno med civilnim prebivalstvom, ki naj bi ga obvarovala pred napadom. Nadalje je več kot vprašljiva sama logika omejene jedrske vojne, ki ji je nevtronska bomba namenjena. Nasprotni blok to logiko uradno odločno zavrača. Vsak večji spopad med blokoma bo skoraj

neogibno prerasel v splošno jedrsko vojno. Zakaj bi potem še nadalje povečali svetovne zaloge atomskih in jedrskih nabojev, ki danes presegajo 100.000 nabojev.

Obrambni izvedenec zahodnonemške SPD O. Lafontaine trdi, ta ima Zahod večletni tehnološki naskok in občutno več strateških jedrskih konic kot Sovjeti ter da se lahko zanese že na moč ameriških podmorniških raket. Dodatno oboroževanje Zahoda z evroraketami in nevtronsko bombo je tako odvečno, drago in nepotrebno izzivanje Vzhoda. Za primer množičnega napada oklepnih enot ima samo zahodnonemški Bundeswehr pripravljenih čez 100.000 protioklepnih raket in drugih orožij. Ali ni to dovolj? Poklicno vojaki odgovarjajo, da bo že prisotnost nevtron-

Tipična nevtronska bomba, če bi eksplodirala na višini 150 m, bi povzročila zanesljivo smrt vseh živih bitij v navadnih stavbah in oklepnih vozilih na razdalji do 700 m od projekcije središča. Smrt bi nastopila v največ 24 urah. Rešili bi se edino tisti, ki bi bili v trenutku eksplozije v okrepljenih zakloniščih najmanj 1,5 m pod zemljo. Vse stavbe bi bile porušene v premeru 400 m, pri navadni desetkilotonski bombi pa v premeru 1200 m. Smrtno žarčenje nevtronske bombe bi segalo do 1200 m za posadke v oklepnih vozilih in do 1400 m za nezaščitena živa bitja.

ske bombe povečala učinkovitost navadnih protioklepnih raket, saj bo moral napadalec razpršiti svoje kolone. Vojaško utemeljenost novega orožja vidijo v veliki premoči oklepnih enot vzhodnega bloka. Po zadnjem zahodnonemškem štetju ima le-ta v Evropi 54.400 oklepnih vozil, NATO s Francijo vred pa le 14.900. Razmerje naj bi torej bilo 3,8 proti 1. Tudi lanskoletni umik 1.000 starejših sovjetskih tankov iz NDR menda ni spremenil tega za Zahod neugodnega razmerja.

Čeprav teh in drugih podobnih števil ne moremo jemati za suho zlato in bi jih verjetno morali nekoliko oklestiti, se zdi neizpodbitna zelo občutna premoč vzhodnega bloka in konvencionalni oborožitvi. Da je temu tako, imamo posreden, toda čvrst dokaz naravnost iz Moskve. S tem, da sama ne proizvaja nevtronske bombe, Moskva potrjuje, da je njeni generali ne potrebujejo in imajo torej prednost drugo. Vsekakor tukaj niso posrejeni moralni zadržki. Ob globokem medsebojnem nezaupanju vidi vsak tabor v veliki vojaški moči ali novem orožju zanesljivo znamenje agresivnih namenov. To vidimo tudi zdaj na obeh straneh. Zahod se boji sovjetskih tankov, Moskva pa je ogoročena zaradi »evroraket« in nevtronske bombe. Nobenim nasprotnikovim zagotovitvam o obrambnih namelih nihče ne verjame.

Sovjetski predlog Združenim državam Amerike, naj se obe velesili odpovesta nevtronskemu orožju, posredno potrjuje, da bodo z njim ZDA pridobile določeno in začasno vojaško prednost. Tudi prej je bilo v zgodovini pojaganj o omejitvi oboroževanja več primerov, ko so predlagali zamenjavo tistega, česar ne potrebuješ, za nekaj, kar potrebuje nasprotnik.

V številnih ozirih imajo nasprotniki nevtronske bombe vsaj delno prav, v enem oziru pa je njihova kritika neizpodbitna. V nasprotju s trditvami ameriške vlade to ni zgolj obrambno orožje, ne glede na njegovo deklarirano neposredno uporabo za boj zoper oklepne enote. Orožje, ki bi samo po sebi bilo obrambno, ni in ne more biti. So samo orožja, ki so sorazmerno bolj učinkovita v napadu ali obrambi. Vprašanje je celo, če bi bila nevtronska bomba bolj učinkovita v obrambi. Recimo, da kot konica »evrorakete« lahko pomenijo ti naboji hudo grožnjo za sovjetske vojaške postojanke v vzhodnoevropskih državah.

Razpravo o nevtronski bombi lahko sklenemo z ugotovitvijo, da smo priče novega kakovostnega premika v nadaljnjem jedrskem oboroževanju. Ta premik je logična posledica vojaškotehnološkega razvoja v celotnem povojnem obdobju in si ga ni izmislila Reaganova vlada. Intenzivno delo pri razvoju tega oržja se je začelo v ZDA l. 1975 in je potekalo nepretrgano v času predsednikovanja J. Carterja. Torej tudi med pripravami na podpis SALT 2. Sedanji Reaganov sklep dejansko pomeni, da bodo zdaj že pripravljene in preizkušene sestavine nevtronske bombe brez prikrivanja serijsko sestavljali, polnili z atomsko in jedrsko snovjo v nekem industrijskem obratu ter novo orožje postopoma uvajali v redni arzenal ameriške vojske.

Iz izkušenj vemo, da nič ne zaležejo zgrajanja, obsodbe in protesti zoper za zdaj neustavljive oboroževalne tekme. Tako kot pripadniki drugih evropskih in neevropskih narodov obžalujemo pojav še enega smrtonosnega orožja. Skupaj z večino človeštva si moramo prizadevati za odpravo same logike oboroženega nasilja, ki je porodila tudi to nevtronsko pošast. Rešili se je bomo le, če bo mednarodna skupnost zmogla sprejeti in izpeljati že nekaj desetletij staro zahtevo o prepovedi jedrskega orožja v celoti ter o splošni in popolni razorožitvi. Še en zli duh je ušel iz prekooceanske retorte in tudi mi lahko postanemo njegova žrtev.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor ALBIN ŠKERK
Ureja uredniški odbor
Odgovarja FERDI ZIDAR
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipo/lito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst